

”Kosmosdan Yer kürəsi son dərəcə gözəl, çəhrayı bir rəngdə görünür. Yerə qayıdandan sonra hara yolum düşürdüsə, həmin rəngi axtarırdım. Nəhayət, Naxçıvanda tapdım. Kosmosdan baxanda bütün Yer kürəsi Naxçıvan torpağının rəngində görünür”.

Rus kosmonavt-rəssamı Leonovun qədim və doğma diyarımıza verdiyi bu dəyər hər bir naxçıvanlının qəlbində böyük qürur hissi yaradır. Mövcudluğu dövründə başı bəlalar çəkən, torpaqlarına göz dikilən, yeraltı və yerüstü sərvətləri düşmənlərə gözdağı olan Naxçıvan heç kəsə baş əyməyib, onun igid, yurdsever oğulları yurdumuzun hər qarışını vətənpərvərliklə qoruyublar, babalarımızın dediyi “Torpaqdan pay olmaz” vəsiyyətinə əməl ediblər. Bu gün də bu vəsiyyət naxçıvanlılar üçün yazılmamış qanundur... Artıq qədim diyarımızın bütün bölgələri inkişafın, tərəqqinin yeni mərhələsindədir. Düşmənlə üz-üzə dayanan “Qeyrət qalası” Sədərək də eləcə...

“Sədərək həmişə bizim, Azərbaycanın ən kənar yerində, sərhəddə yerləşərək Azərbaycan torpaqlarını qorumuş, saxlamış və mərdlik nümunələri göstərmişdir. Mən indi qəsəbəni bu cür görəndə həddindən artıq sevinirəm. Çünki sizin, yəqin ki, xatirinizdədir, vaxtilə, 1977-ci illərdə mən Azərbaycanın başçısı olduğum zaman kənddən aralı bu qəsəbənin salınması haqqında qərar verdim. Nə üçün kənddən aralı? Ona görə ki, o vaxtlar ermənilər yavaş-yavaş bu torpaqlara iddia edir, bu bizimdir, o bizimdir deyirdilər. Mənim yadımdadır, burada bir Həsənqulu bağı vardı... Guya ki, o bağı onlarındır. Sonra mən 1990-cı ildə buraya gələndə bu məsələlərlə məşğul olmuşam. O vaxt mən bunları hiss edirdim. Ona görə mən belə qərara gəldim ki, burada Azərbaycana Naxçıvan tərəfdən giriş yerində müasir tipli evlər tikək ki, Ermənistanın ərazisindən buraya keçənlər, - yadınızdadırsa, o vaxt gediş-gəliş çox idi, turistlər də gedib-gəlirdi, sovet vaxtı başqaları da gedib-gəlirdi, - onlar görsünlər ki, Azərbaycan torpağında indi yaşayış necədir. Ona görə mən burada o vaxt bu qəsəbəni salmaq barədə göstəriş verdim”. Bu sözləri ümummilli lider Heydər Əliyev 17 il bundan əvvəl - 14 avqust 2002-ci il tarixdə Sədərək rayonunun sakinləri ilə görüşdəki çıxışında deyib.

Bəli, ulu öndər Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində 1990-cı ilin avqust ayının 28-də Sədərək kəndinin bazasında Sədərək rayonu yaradıldı. Bölgənin inkişafı, infrastrukturunun gücləndirilməsi məqsədilə mühüm tədbirlər həyata keçirildi. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin “Sədərək rayonunun sosial-iqtisadi inkişafı haqqında” 2000-ci il 15 mart tarixli Sərəncamına əsasən bu istiqamətdə böyük həcmli layihələri reallaşdırıldı, rayon özünün inkişaf və tərəqqi yoluna qədəm qoydu. Yeri gəlmişkən onu da vurğulayaq ki, ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev 2010-cu ilin oktyabr ayında muxtar respublikaya səfəri zamanı Sədərək rayonunda da olub. Bir neçə obyektin, o cümlədən yenidən qurulmuş Heydərabad qəsəbəsinin açılışında iştirak edib. Xatırladaq ki, dövlət tərəfindən tikilmiş ikimərtəbəli 16 fərdi yaşayış binası həmin gün istifadəyə verilib. Dövlət başçısı qəsəbə sakinlərini təbrik edərkən deyib: “... Gözəl evlər, binalar tikilib. qəsəbə yeni dövrə qədəm qoyur. Bütün işlər ən müasir səviyyədə görülübür. Çox şadam ki, respublika rəhbərliyi bütün bu işləri qısa müddət ərzində çox böyük keyfiyyətlə gördü. Bu, doğrudan da böyük hadisədir. Heydərabad qəsəbəsinin Azərbaycan tarixində çox mühüm yeri vardır”.

Bu, doğrudan da belədir. Naxçıvanın coğrafi mövqeyi onun tarixi taleyinə bir çox yaşayış məntəqələrində erməni adlı mənfur düşmənlə qonşuluq qisməti yazıb. Yüz illər boyu özlərinin çirkin əməllərini gah gizlin, gah da aşkarda həyata keçirən daşnakların 1988-ci ildə yenidən üzə çıxan əsassız torpaq iddiaları, bu iddiaların yaratdığı məlum hadisələr sərhəd yaşayış məntəqələri sakinlərinin sərhədçi ömrü yaşamaları ilə nəticələndi. Ata-baba əmanəti olan torpaqlarımızın qorunması, düşmən tapdığına çevrilməməsi üçün bütün Azərbaycan ayağa qalxdı, o ağır illərdə belə, yurd yerlərimiz qəhrəmanlıqla qorundu, “Torpaq - uğrunda ölən varsa, Vətəndir”, - deyib səngərlərə atılaraq “Təki Vətən sağ olsun” əməli ilə ölümün gözüne dik baxdı eoloğullarımız. Bu mücadilədə sağlamlığını itirən, öz ev-əşiyinə qazi kimi qaıdanlar da az olmadı. Yüzlərlə igidimiz isə şəhidlik zirvəsinə ucaldı. Onların ruhu qarşısında baş əyən naxçıvanlılar bu gün muxtar respublikada bərqərar edilmiş ictimai-siyasi sabitlik, əmin-amanlıq, yenidənqurma prosesləri fonunda həyata keçirilən tədbirləri ürəkdən dəstəkləyir, bu tədbirlərdə fəallıq göstərirlər. Bunun ifadəsidir ki, doğma muxtar diyarımız, onun bütün bölgələri müasirlik donundadır. Bütün bunlar davamlı xarakter alan quruculuq tədbirləri hesabına mümkün olub. Belə tədbirlər cari ilin ötən dövründə də bütün bölgələrimiz kimi Sədərək rayonu da əhatə edib.

Heç vaxt sönməyəcək işıq və ya Sədərək düşməne gözdağıdır

Belə ki, bəhs olunan dövrdə iqtisadiyatın və sosial sahələrin inkişafı üçün bütün maliyyə mənbələrindən əsas kapitala 11 milyon 11 min manat həcmində investisiya yönəldilib. Bunun da 9 milyon 767 min 100 manatı və ya 88,7 faizi tikinti-quraşdırma işlərinin payına düşüb. İyul ayının 2-də ümummilli lider Heydər Əliyevin ölkəmizə rəhbərliyinin 50 illiyi ərəfəsində rayonunun Heydərabad qəsəbəsində yeni yaşayış binası, Su Monitoring Laboratoriyası istifadəyə verilib. Muxtar respublikada gömrük infrastrukturunun yenidən qurulması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərin davamı olaraq hazırda Sədərək Gömrük İdarəsi üçün yeni kompleks inşa edilir. Ümumilikdə götürsək, bu gün rayon mərkəzi Heydərabad qəsəbəsi, həm Sədərək, həm də Qaraağac kəndləri müasirlik donundadırlar. Bölgənin bütün idarə, müəssisə və təşkilatları müasir arxitektura üslubunda işlənmiş və hərtərəfli şəraitlə təmin olunmuş yeni binalarda fəaliyyət göstərirlər. Sərhəd bölgəsinə göstərilən dövlət qayğısının ifadəsidir ki, rayonun hər iki kənd yaşayış məntəqəsində hər il 8-9 yeni ev inşa edilir, fərdi avtomobillərin sayı getdikcə artır. Sədərəkliyərin gün-güzəranlarının durmadan yaxşılaşmasında aqrar sahənin inkişafına, insanların məşğulluğunun təmin olunmasına böyük önəm verilməsi, yeni istehsal sahələrinin yaradılmasına xidmət edən tədbirlər mühüm əhəmiyyət daşıyır.

***

Sədərək daha çox aqrar rayondur. Ötən illərdə bu sahədə qazanılan təcrübə, bölgə sakinlərinin dədə-babadan torpağa ən qiymətli sərvət kimi baxmaları və digər amillər Sədərəkdə bu əvəzsiz nemətin hər bir qarışından səmərəli istifadə edilməsini reallaşdırıb. Son illərdə rayonda həyat keçirilən meliorasiya-irriqasiya tədbirləri, bölgəyə yeni kənd təsərrüfatı texnikalarının gətirilməsi, torpaq mülkiyyətçilərinə güzəştli kreditlərin verilməsi, onların yüksək reproduktivliyi toxumlarla təchiz edilməsi, istehsal olunan məhsulların satışındakı çətinliklərin tamamilə aradan qaldırılması cari ilin 7 ayında da öz bəhrələrini verib. Statistik rəqəmlərə nəzər salaq. Bəhs olunan dövrdə kənd təsərrüfatı sektorunda 11 milyon 151 min manatlıq məhsul istehsal edilib. Bu da 2018-ci ilin

yanvar-iyul ayları ilə müqayisədə 2 faiz çoxdur. 1 avqust 2019-cu il tarixə rayonda 2510 hektar dənli və dənli-paxlalı bitkilərin əkini sahəsindən 8905 ton məhsul yığılıb. Məhsuldarlıq orta hesabla 35,5 sentner olub. Ayrı-ayrı əkinçilik sahələri üzrə məhsuldarlıq ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə artıb. Belə ki, 1718 hektar buğda əkini sahəsindən 6082 ton, 754 hektar arpa əkini sahəsindən 2706 ton məhsul yığılıb. Ümumilikdə, rayonda 2472 hektar taxıl əkini sahəsindən 8788 ton məhsul istehsal edilib. Orta məhsuldarlıq 35,6 sentnerə çatdırıb ki, bu da muxtar respublika üzrə ən yüksək rəqəmdir. Onu da qeyd edək ki, bir neçə ildir, Sədərək rayonu bu sahədə liderliyi əldə saxlayır.

Rayonun torpaq mülkiyyətçiləri 38 hektar dənli-paxlalılar əkini sahəsindən 117 ton, 96 hektar kartof əkilmiş sahənin 93,8 faizindən 1521 ton, 362 hektar tərəvəz bitkiləri əkilmiş sahənin 93,9 faizindən 3067 ton, 182 hektar bostan bitkiləri əkilmiş sahənin 90,7 faizindən 1559 ton, bar verən meyvə bağlarından 537 ton məhsul yığıblar.

Bəhs olunan dövr ərzində rayonda diri çəkiddə 251 ton ət, 1338 ton süd, 1048 min ədəd yumurta, 17,1 ton yun istehsal edilib. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə ət istehsalı 1,6 faiz, süd istehsalı 1,3 faiz, yumurta istehsalı 1,4 faiz, yun istehsalı 1,2 faiz artıb.

Rayonda sahibkarlığın inkişafına göstərilən qayğının ifadəsidir ki, 2019-cu ilin yanvar-iyul aylarında 1 milyon 865 min 400 manatlıq, yaxud 2018-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 0,2 faiz çox sənaye məhsulu istehsal olunub.

Bir məsələni xüsusi qeyd etməyə ehtiyac duyuram. “Ailə təsərrüfatları ili” elan edilən 2019-cu ildə rayonda belə təsərrüfatların yaradılmasına və onların fəaliyyətinə ciddi önəm verilib. Bu gün rayonda Fuad Qədimov, Elsevər Qazıyev, Nurəddin Əliyev, Qafar Zeynalov, Arif Məmmədov, Mehparə Hüseynova kimi ailə təsərrüfatı başçıları var. Onlar müxtəlif emal və istehsal sahələri ilə məşğuldurlar. Hər il muxtar respublikada keçirilən məhsul festivallarında onlar da fəal iştirak edirlər. Belə təsərrüfatların sayı isə getdikcə artır. Bu da rayonun iqtisadi inkişafında mühüm əhəmiyyətə malikdir.

***

Bölgədə əhalinin məşğullunun təmin edilməsi diqqət mərkəzində saxlanılıb. Bəhs olunan dövr ərzində rayon Məşğulluq Mərkəzi tərəfindən 77 nəfər qeydiyyatla götürülüb, 69 nəfər işlə təmin olunub. Keçirilən 2 əmək yarmarkasında 25 nəfərə göndəriş verilib, onların hamısı işə qəbul edilib. Bu dövrdə 8 sədərkli özünüməşğulluq proqramına cəlb olunub, onlara mal-qara verilib.

İlin ilk 7 ayı ərzində rayon Əhalinin Sosial Müdafiə Mərkəzi “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 14 fevral tarixli Fərmanının həmçinin, “Sosial müavinətlər haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununa dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Qanununun icrasını diqqətdə saxlayaraq 264 pensiya təqaüd və müavinət təyin edilib. Mərkəz tərəfindən şəhid ailələrinə, müharibə veteranlarına, fəxri adlara görə verilən təqaüdlər, sosial müavinətlər vaxtli-vaxtında ödənilib.

***

Bəhs olunan dövrdə rayon əhalisinə göstərilən xidmətlərin səviyyəsi yüksəldilib. Bir vaxtlar mavi yanacaq, elektrik enerjisi sarıdan çəkilən əziyyətlər artıq yaddan çıxıb. Bu qiymətli sərvətlərdən səmərəli istifadə olunması üçün məqsədyönlü tədbir diqqət mərkəzində saxlanılıb. Hər il xətlərdə təmir bərpa işləri aparılır, bu yanacaq növlərinin fasiləsiz verilməsi təmin edilir. Rayonda 1 avqust 2019-cu il tarixə rayon üzrə təbii qaz istehlakçılarının ümumi sayı 2365 olub. Bunun 2289-u əhali, 76-sı qeyri-əhali abonentləridir. Bəhs olunan dövrdə Qaz İstismar İdarəsinə daxil olan müraciətlərə əsasən 62 yeni qaz çəkilişi olub. 78 saygaca mühafizə qutusu quraşdırılıb. İstismarda olan daşıyıcı, paylayıcı qaz kəmərlərinə və onların üzərində olan kranlara, siyirtmələrə, qaztənzimləyiciyə, qazpaylayıcı şkaflara texniki baxış keçirilib, aşkar edilən nöqsanların aradan qaldırılması ilə bağlı tədbirlər görüldü.

Qazın texnoloji rejimə uyğun nəql olunmasını təmin etmək də diqqətdə saxlanılıb. 7 ay ərzində qəza dispetçer xidmətinə edilən 216 müraciət qeydiyyata alınmış. Qaraağac kəndində 6, Sədə-

***

Bölgədə əhalinin məşğullunun təmin edilməsi diqqət mərkəzində saxlanılıb. Bəhs olunan dövr ərzində rayon Məşğulluq Mərkəzi tərəfindən 77 nəfər qeydiyyatla götürülüb, 69 nəfər işlə təmin olunub. Keçirilən 2 əmək yarmarkasında 25 nəfərə göndəriş verilib, onların hamısı işə qəbul edilib. Bu dövrdə 8 sədərkli özünüməşğulluq proqramına cəlb olunub, onlara mal-qara verilib.

İlin ilk 7 ayı ərzində rayon Əhalinin Sosial Müdafiə Mərkəzi “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 14 fevral tarixli Fərmanının həmçinin, “Sosial müavinətlər haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununa dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Qanununun icrasını diqqətdə saxlayaraq 264 pensiya təqaüd və müavinət təyin edilib. Mərkəz tərəfindən şəhid ailələrinə, müharibə veteranlarına, fəxri adlara görə verilən təqaüdlər, sosial müavinətlər vaxtli-vaxtında ödənilib.

***

Bəhs olunan dövrdə rayon əhalisinə göstərilən xidmətlərin səviyyəsi yüksəldilib. Bir vaxtlar mavi yanacaq, elektrik enerjisi sarıdan çəkilən əziyyətlər artıq yaddan çıxıb. Bu qiymətli sərvətlərdən səmərəli istifadə olunması üçün məqsədyönlü tədbir diqqət mərkəzində saxlanılıb. Hər il xətlərdə təmir bərpa işləri aparılır, bu yanacaq növlərinin fasiləsiz verilməsi təmin edilir. Rayonda 1 avqust 2019-cu il tarixə rayon üzrə təbii qaz istehlakçılarının ümumi sayı 2365 olub. Bunun 2289-u əhali, 76-sı qeyri-əhali abonentləridir. Bəhs olunan dövrdə Qaz İstismar İdarəsinə daxil olan müraciətlərə əsasən 62 yeni qaz çəkilişi olub. 78 saygaca mühafizə qutusu quraşdırılıb. İstismarda olan daşıyıcı, paylayıcı qaz kəmərlərinə və onların üzərində olan kranlara, siyirtmələrə, qaztənzimləyiciyə, qazpaylayıcı şkaflara texniki baxış keçirilib, aşkar edilən nöqsanların aradan qaldırılması ilə bağlı tədbirlər görüldü.

Qazın texnoloji rejimə uyğun nəql olunmasını təmin etmək də diqqətdə saxlanılıb. 7 ay ərzində qəza dispetçer xidmətinə edilən 216 müraciət qeydiyyata alınmış. Qaraağac kəndində 6, Sədə-

rəkdə 9, Heydərabad qəsəbəsində 2 yeni tikiliyə elektrik xətti çəkilib və saygac quraşdırılıb. Ümumilikdə, 68 sıradan çıxmış saygac yeni elektrontipli saygac ilə əvəz olunub. 22 yeni dirək basdırılıb. Elektrik enerji itkisini aşağı salmaq üçün məqsədyönlü tədbirlər görüldü. Heydərabad qəsəbəsində işıqlandırma sistemi təmir edilib. Digər sahələrdə həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər rayonun rabitə sistemini də əhatə edib. Hər il rayonda yeni telefon çəkilişləri davam etdirilir. Abunəçilərin internetə çıxışı təmin olunur. Təbii ki, bütün bunlar sərhədçi ömrü yaşayan sədərkliyə böyük dövlət qayğısının ifadəsi kimi diqqəti çəkir. Rayon mərkəzindəki parkda görüşüb həmsöhbət olduğumuz ailə təsərrüfatı başçısı Fuad Qədimov bildirdi ki, belə qayğının davamlı xarakter alması sərhəd bölgəsinə qaynar həyat bəxş edib. Bu gün hər bir sədərkli heç nədən çəkinmədən qurur, yaradır. Çünki arxasında güclü dövlətin və ordunun dayandığını bilir. Bunları mənfur qonşular da görür, Naxçıvanın belə inkişafı onlara ən böyük zərbə və cavab, gözdağıdır - hamımızı - təkəcə naxçıvanlıları deyil, hər bir azərbaycanlıni ürəkdən sevindirir. Çünki Vətən sərhəddən başlayır. Sədərək də bu sərhədin bir hissəsidir.

***

Sədəreyə göstərilən hərtərəfli dövlət qayğısı hamımızı - təkəcə naxçıvanlıları deyil, hər bir azərbaycanlıni ürəkdən sevindirir. Çünki Vətən sərhəddən başlayır. Yadıma şair Asim Yadigarın sətirləri düşür:

Öndərimin adından ad alan Heydərabad
Necə gözəlləşibdi, necə olubdu abad.
Düşməni bağrı çatladan Sədərək adlı bu yurd
Keçilməz sərhədimiz, alınmaz qalamızdır,
Susmayan cəngimizdir, gurlayan sədamızdır.

Bu gün bu keçilməz sərhəd bölgəmizin qovuşduğu işıqlı həyat tərzi ulu öndər Heydər Əliyev ideyalarının işığı hesabına mümkün olub... Bu işığın ziyası sərhəd bölgəmiz Sədərəkdə də heç vaxt sönməyəcək, daim yanacaq, qəsəbə sakinlərinin yollarını işıqlandıracaq.

Muxtar MƏMMƏDOV
“Şərq qapısı” qəzetinin məsul katibi